

Основні напрями розвитку державного управління у сфері воєнної безпеки на національному та глобальному рівнях

Анатолій Каляєв, Львівський регіональний інститут державного управління Національної академії державного управління при Президентові України

Серед основних напрямів розвитку державного управління у сфері воєнної безпеки визначено, зокрема, формування спільного середовища безпеки та запобігання й ліквідації військових конфліктів і досягнення міжнародного порозуміння та інноваційні підходи до організації структур державного управління в означеній сфері із залученням недержавних учасників та формування відповідних екосистем у безпековому середовищі. На основі методології державного управління розглянуто сучасний стан реформування системи державного управління та визначено пріоритети розвитку державного управління у сфері воєнної безпеки на національному та глобальному рівнях управління. Визначено загальні тенденції розвитку публічного управління та наголошено неоднозначність і варіативність в оцінках результатів адміністративних реформ. Аргументовано, що проблеми суспільної взаємодії, відповідальності та демократії у сучасних управлінських практиках транспонуються в державне управління у сфері воєнної безпеки, зокрема у впровадженні новітніх підходів до управління інноваціями. Трансформаційні зміни в державному управлінні у сфері воєнної безпеки на національному та глобальному рівнях розглядаються як логічні, доцільні та можливі на фоні процесів адміністративних реформ та впровадження відкритих інновацій, управління інноваціями та екосистемами у сфері управління об'єктами воєнної безпеки. Як ключовий аспект управління інноваціями у сфері воєнної безпеки розглядається еволюція організаційної культури. Доведено, що інновації мають на увазі переформування, зокрема, промислової політики оборони шляхом визначення різних інструментів для розширення можливостей відкритості з різним ступенем відкритості для суб'єктів, які ще не були пов'язані з воєнною безпекою й обороною. Гнучкість в управлінні стратегічними екосистемами та динамічне бачення взаємозалежності між суб'єктами впливають на можливість системи функціонувати за умов відкритих інновацій та забезпечувати адекватне управління відкритістю.

Ключові слова: адміністративні реформи, державне управління у сфері воєнної безпеки, відкриті інновації, управління інноваціями, глобальне управління, суспільна взаємодія, управлінські практики, тенденції публічного управління, трансформаційні зміни

Main directions of development of public administration in the field of military security at the national and global levels

Anatoliy Kaliaiev, Lviv Regional Institute for Public Administration of the National Academy for Public Administration under the President of Ukraine

The formation of a common security environment, prevention and elimination of military conflicts, achieving mutual international understanding and innovative approaches to the organization of public administration structures in this area with the involvement of non-state actors and the formation of appropriate ecosystems in security environment are determined among the main directions of public administration development in the field of military security. Based on the methodology of public administration, the current state of public administration systems reforms is considered and the priorities for the development of public administration in the field of military security at the national and global levels of administration are identified. The general tendencies of public administration development are identified; ambiguity and variability in estimations of results of administrative reforms are emphasized. Arguments are presented that the problems of social interaction, responsibility and democracy in modern management practices are transposed to public administration in the field of military security, in particular in the implementation

of new approaches to management of innovations. Transformational changes in public administration in the field of military security at the national and global levels are considered logical, expedient and possible especially against the background of administrative reforms processes and implementation of open innovations, ecosystems and management of innovations in the field of military security facilities administration. Innovations in the field of security suggest reformatting, in particular, of industrial policy of defence by identifying different instruments to enhance opportunities for openness with different degrees of the latter for actors not previously involved in military security and defence issues. Innovation has been shown to involve reshaping, in particular, industrial defense policy by identifying different tools for enhancing openness with varying degrees of openness) for actors not yet involved in military security and defense. Flexibility in the management of strategic ecosystems and a dynamic vision of interdependence between actors affect the ability of the system to operate in conditions of open innovation and ensure adequate management of openness

Keywords: *administrative reforms, public administration in the field of military security, open innovations, management of innovations in the field of security, open innovation, innovation management, global governance, social interaction, management practices, public governance trends, transformational change*

Основные направления развития государственного управления в сфере военной безопасности на национальном и глобальном уровнях

Анатолий Каляев, Львовский региональный институт государственного управления Национальной академии государственного управления при Президенте Украины

Среди основных направлений развития государственного управления в сфере военной безопасности определено, в частности, формирование общей среды безопасности и предотвращения и ликвидации военных конфликтов и достижения международного согласия и инновационные подходы к организации структур государственного управления в указанной сфере с привлечением негосударственных участников и формирование соответствующих экосистем в среде безопасности. На основе методологии государственного управления рассмотрено современное состояние реформирования системы государственного управления и определены приоритеты развития государственного управления в сфере военной безопасности на национальном и глобальном уровнях управления. Определены общие тенденции развития публичного управления и отмечена неоднозначность и вариативность в оценках результатов административных реформ. Аргументировано, что проблемы общественного взаимодействия, ответственности и демократии в современных управленческих практиках транспонируются в государственное управление в сфере военной безопасности, в частности во внедрении новых подходов к управлению инновациями. Трансформационные изменения в государственном управлении в сфере военной безопасности на национальном и глобальном уровнях рассматриваются как логические, целесообразные и возможные на фоне процессов административных реформ и внедрения открытых инноваций, управления инновациями и экосистемами в сфере управления объектами военной безопасности. Как ключевой аспект управления инновациями в сфере военной безопасности рассматривается эволюция организационной культуры. Доказано, что инновации подразумевают переформирование, в частности, промышленной политики обороны путем определения различных инструментов для расширения возможностей открытости с разной степенью открытости) для субъектов, которые еще не были связаны с военной безопасностью и обороной. Гибкость в управлении стратегическими экосистемами и динамичное видение взаимозависимости между субъектами влияют на возможности системы функционировать в условиях открытых инноваций и обеспечивать адекватное управление открытостью.

Ключевые слова: *административные реформы, государственное управление в сфере военной безопасности, открытые инновации, управление инновациями, глобальное управление, общественная взаимодействие, управленческие практики, тенденции публичного управления, трансформационные изменения*

Вступ.

Одним з найважливіших напрямів розвитку державного управління у сфері воєнної безпеки на національному та глобальному рівнях є формування спільного середовища безпеки та запобігання й ліквідації військових конфліктів і досягнення міжнародного порозуміння. Скорочення в динаміці останньої чверті ХХ ст. витрат європейських країн на армію та неоднозначна позиція в оцінках рівня європейської безпеки на межі століть далися в знаки на початку ХХІ ст. Лідери окремих країн-членів по-різному оцінювали рівень зовнішніх небезпек. Отже європейська політика у сфері безпеки та оборони виявилась недостатньо ефективною перед новими викликами та загрозами, що сприяло усвідомленню необхідності реформувати структури безпеки на національному, регіональному та глобальному рівнях.

Глобальна політика безпеки є уособленням нового консолідованого погляду на захист спільного майбутнього людства. На порядку денному перебуває питання про здатність існуючих інституцій забезпечити безпеку окремо взятої країни чи країн-учасників систем колективної безпеки у випадку зовнішньої агресії, в тому числі гібридної. Завдання розподілу відповідальності, забезпечення інноваційних підходів до організації структур державного управління у сфері безпеки, зокрема воєнної. Пошук оптимального шляху створення нової конфігурації безпекових інституцій різних рівнів продовжується. Створення в Міністерстві оборони України Департаменту військової освіти й науки, що опікуватиметься сучасними військовими розробками з метою приведення Збройних сил України до стандартів НАТО. також підтверджує актуальність та значимість досліджуваних проблем.

Теоретичні та методологічні основи національної безпеки містяться в дослідженнях українських науковців, зокрема: О. Ф. Белова, В. Ю. Богдановича, О. С. Бодрука, О. С. Власюка, І. Л. Гасюка, В. В. Говорухи, В. П. Горбуліна, С. Гриценка, А. В. Єрмолаєва, Я. А. Жаліла, А. Б. Качинського, С. В. Кононенко, В. О. Косевцова, О. В. Литвиненка, Г. М. Перепелиці, В. І. Почепцова, О. В. Турчинова, І. А. Храбана та ін. Водночас проблеми державного управ-

ління у сфері воєнної безпеки на національному та глобальному рівнях висвітлені недостатньо, що актуалізує тему статті.

Пріоритети розвитку державного управління у сфері воєнної безпеки на національному та глобальному рівнях управління

Одним з найбільш важливих пріоритетів розвитку державного управління у сфері безпеки є створення належного наукового потенціалу оборонного відомства та відповідного інтелектуального ресурсу для всієї системи національної безпеки. Позиції центрального органу виконавчої влади у сфері безпеки артикулював (Мирненко, 2020), який, зокрема підкреслив: «Пріоритетним напрямом розвитку сучасної української армії є розроблення, освоєння і впровадження інновацій та військових технологій. Від воєнної науки вимагається зосередження зусиль на вирішенні актуальних завдань, пов'язаних з модернізацією ЗСУ...». Отже розробка новітніх, інноваційних зразків озброєння та військової техніки з використанням інтелектуальних розробок військових винахідників розглядається як органічна складова реалізації оборонно-промислової політики та впровадження інноваційних технологій в оборонній сфері на основі створення фондів перспективних досліджень та військових технопарків, військових інноваційних технополісів» (Мирненко, 2020)

Зауважимо, що ефективне управління завжди вимагає певної централізації та концентрації політичної влади з метою забезпечення безпеки людини, тобто вирішення проблем раціонального суспільного устрою, злочинності, громадянських конфліктів і війн, зокрема гібридних; захисту людини від загроз природного та технологічного походження, тобто проблем фізичного й економічного виживання; захисту природи від людини, тобто проблем екологізації управління та екологічного мислення. У сучасному світі існують і в процесі модернізації загострюються розбіжності між громадськістю та приватним підприємництвом, між політикою й економікою, між політикою й адміністрацією, а також між комерційним і неприбутковим секторами. Ці протиріччя вирішуються на основі підходів та алгоритмів суспільної

взаємодії, особливо, що стосується державного управління у сфері воєнної безпеки. Подолання або хоча б зниження протиріч – це виклики для органів управління та самоорганізації населення. Йдеться про розроблення оновленої системи стримувань і противаг з метою здійснення контролю за реалізацією владних повноважень, запобігання можливим зловживанням і сваволі їх застосування, умотивування владних осіб до підзвітності та захисту громадян, споживачів і працівників. Це основи управління інноваціями, оскільки така взаємодія, наприклад у сфері безпеки, розробляється саме як інновація. Останнє – це завжди джерело напруження на всіх рівнях управління та адміністрації, від місцевого до глобального. Втрата відповідності чи рівноваги у цьому контексті зменшує потужність та перешкоджає спроможності органів управління діяти та забезпечувати реалізацію відповідної політики.

Пріоритетним напрямком реформування системи державного управління є досягнення керованості управлінських структур, що виявляється у достатньо високому рівні політичної та інституціональної стабільності та ефективності органів управління, їх здатність приймати адекватні суспільним потребам рішення на всіх рівнях управління. Це стосується, як наступності правил й інститутів, так і темпів реагування на суспільний запит, послідовності та результативності управлінських рішень. У практичному застосуванні – це найкоротший шлях між запитом з боку суспільства і результатом управлінської діяльності урядових органів щодо відповіді на цей запит. У загальних рисах (Новак-Калаяєва, 2015) аргументувала керованість як потенціал для подальшої адаптації між нормативом і його реалізацією, між регулюванням і його результатами, між пропозицією і попитом на політику та адміністративні послуги. Керованість, на думку дослідниці, залежить від якісного рівня управління, тобто рівня зрілості організованого суспільства та його здатності покладатися на загальну відповідальність у виконанні рішень і в мистецтві відповідного управління.

Керованість у суспільстві обумовлена певними показниками, зокрема: інтенсивності існуючого попиту на державну

політики, тобто, наскільки співтовариство задоволене послугами та змінами норм регулювання; інтенсивності політичного конфлікту та можливості його розв'язати пропорційними зусиллями й задовольнити попит; характеру перешкод щодо задоволення запитів суспільства, зокрема, чи є вони плодом хронічних проблеми або застарілих структур; місткості інституційної системи, особливо політичної з її нормативно-правовим полем, щодо реагування на запит суспільства та доцільність розподілу компетенцій щодо його задоволення між різними гілками влади; міри автономії, корпоративізму та безпосереднього впливу на всіх рівнях управління; рівня управління в громадянському суспільстві на загал, та щодо можливості здійснювати громадський контроль за державними установами, зокрема; ступеня активності тої ролі, яку громадянське суспільство відіграє в розробці правил та в діяльності на користь державних інтересів.

У кожній країні, сила або спроможність державних організацій покладається по-перше, на демократичні політичні інститути, що реалізують верховенство закону, права людини, стабільність, ефективність та законність уряду чи адміністрації; по-друге, на якість державної політики, особливо їх економічної та соціальної складової, зокрема на оперативному рівні, відповідно до прийнятих стратегічних цілей; по-третє, залежить від якості державного управління, що реалізує ці закони і політики – державного управління, яке здатне бути ефективним в умовах збільшення запиту суспільства на соціальні послуги, що надаються державою. Забезпечення керованості в державному управлінні покладається на стратегічне ядро уряду, що повинне формуватися з професійних вищих державних службовців і на центральному рівні надавати послуги найвищої якості спільно з обраними політиками відповідно до прийнятих державних рішень. З іншого боку, кожен уряд має покладатися на розроблену ним самим децентралізовану інфраструктуру держави, кожний структурний елемент якої, – агентство, за (Schmidt, & Wood, 2019), несе відповідальність за результат, а не за здійснення процедури, з метою забезпечити ефективність соціального обслуговування на високому науковому

рівні, що характерне для сучасних демократій, особливо у сфері воєнної безпеки.

Прагнення забезпечити високу якість державних послуг населенню реалізується шляхом створення дієвої системи захисту споживачів, запровадження особливих процедур вирішення конфліктних ситуацій та проведення регулярних опитувань споживачів щодо якості послуг. Розроблена британськими управліннями система стандартів роботи з громадянами включає, зокрема, вимоги та визначає основні показники роботи державних адміністрацій з населенням. При цьому щорічно звіти по індикаторах кодексу найкращої практики розміщуються на офіційних сайтах місцевої адміністрації. З метою підвищення прозорості й оперативності послуг, що надаються населенню, доцільно здійснювати оцінку результатів реалізації державних програм реформування на основі аналізу громадської думки за показниками якості суспільних послуг.

Загальні тенденції розвитку публічного управління, за (Kooiman, 1993), демонструють неоднозначність і варіативність в оцінках результатів адміністративних реформ. З однієї сторони, запровадження технологій та інформатизація комунікації громадян з інституціями публічної влади обумовили підвищення якості надання бюджетних послуг. У цьому контексті сучасна парадигма публічного управління визначає тенденції ставлення до інформації як до стратегічного ресурсу. Належне інформаційне забезпечення управлінських процесів стало необхідною базою ухвалення ефективних управлінських рішень. Запровадження «E-Governmet» істотно вплинуло на практики управління, оскільки було введено в обіг нові процедури, підходи, структурні та змістовні новації, що кардинально підняли рівень ефективності органів публічної влади. Водночас проблематика залишається дискусійною, зокрема в контексті значної залежності від стану інфраструктури, наявності покриття та відповідної кваліфікації як у державних службовців, так і у споживачів послуг.

Як відзначають (Hooghe, & Marks, 2002), кроком у розвитку сучасного управлінського процесу стало формування та активізація політичних мереж (Political networks) та

практики багаторівневого управління (Multi-level governance) як універсалізованих, зокрема, для європейського адміністративного простору. Європейський Союз як політичне утворення характеризується багаторівневою структурою влади, значною кількістю рівнів, що суттєво відрізняються за рівнями компетенцій та методиками прийняття управлінських рішень. Йдеться про наявність наднаціональних, регіональних та національних структур, які на інтеграційному рівні втрачають загальну ієрархічність і тяжіють до доцільного ситуативного підпорядкування, тоді як на національному, регіональному та локальному рівнях діє стандартна схема підпорядкованості з тенденцією до утворення нової конфігурації національних «вертикалей» влади. Відбувається стирання національних особливостей та «уніфікація» процесів та структур публічного управління. У цьому контексті, для сучасного періоду характерна значна контроверсійність аргументів на фоні кризи легітимації щодо розподілу компетенцій між наднаціональним і національним рівнями, та на національному рівні - між структурами виконавчої влади та місцевого самоврядування.

Проблеми суспільної взаємодії, відповідальності та демократії у сучасних управлінських практиках

Становлення нових форм взаємодії органів публічного управління різного рівня відбувається на фоні співробітництва наднаціональних і національних органів влади, що «розмиває» ієрархічні відносини субординації в національних межах. Проблеми дублювання та невизначеності повноважень та обсягу компетенцій характерні для національного рівня в європейських країнах, які перманентно перебувають в стані адміністративно-територіальної реформи, і ще від початку 1980-х рр., поетапно перебудовують свої системи управління відповідно до запитів населення на ефективну та професійну владу. Така ситуація певним чином знижує ефективність місцевої влади.

Від початку XXI ст. Self-organising network – «управління без уряду» – було характерне для користувачів в мережі інтернет, радіо- та мобільним зв'язком. В подальшому, мережна взаємодія в рамках неоінсти-

туціоналізму запропонувала різнопрофільні мережні структури, в межах яких також виробляються певні ресурси, зокрема, інформація та інші, на основі особистих і неформальних контактів. Саме зв'язки трактуються нині як цінний ресурс в реальному світі, попри їх неоднозначний вплив на ефективність ринків та управлінських процесів.

Урядовці перебувають в оточенні конкретних людей та діють під їх різнорідними впливами, зокрема, при ухваленні рішень та формуванні політики. Видача субсидій, грантів, проведення тендерів, навіть черговість у наданні послуг можуть бути умовлені не тільки і не стільки державними інтересами, скільки особистими уподобаннями, політичними позиціями та дружніми стосунками, тобто здійснюватись не без упередженості. Попри значну автономність від держави, мережі можуть бути керованими чиновниками чи політичними лідерами. Мережі здатні бути альтернативою ринковому механізму та державній ієрархії, і уособлені, такі як еліти, діаспора, корпоративні, професійні групи тощо. Водночас це неоднозначні перспективи, адже в умовах європейської інтеграції мережеве управління стає реальністю, що передбачає збільшення, як централізованого регулювання, так і залучення все більшої кількості національних суб'єктів. Останні в системі мережевого управління втрачають частину легітимності на користь центральної адміністрації. Тобто мережеве управління, своєю чергою, створює нові проблеми легітимності. Чи можуть неформальні мережі вважатися задовільними замінниками демократичної підзвітності представників, право на владу (мандат) яких впливає, безпосередньо чи опосередковано, від загальних виборів на основі формальної рівності всіх громадян – це питання, що обговорюється науковою громадськістю дуже активно ще від початку XXI ст.

Основною проблемою «управління без уряду», на думку (Hooghe, & Marks, 2002), є дефіцит підзвітності, тобто той факт, що «більшість колективів у глобалізованому просторі не несуть відповідальності за свої дії», незалежно від того, чи вони є неурядовими організаціями, експертними колек-

тивами чи міжнародними організаціями. У міжнародному праві, наголошує (Новак-Калляева, 2020), набирає значущість «демократична дисципліна права», що акцентує вихід за межі, наприклад, системи договорів про права людини. На цьому фоні виникають сумнівні наслідки для відносин між демократичним урядом, відповідальністю посадових осіб, що діють на власний розсуд згідно з особистими переконаннями та розумінням «добра і зла» та міжнародним правом. У такий спосіб проблемною стає репрезентативність демократії порівняно з бюрократією, оскільки змінюється і пріоритетність діяльності, і вимоги підзвітності перед громадянами. Проблема демократичної підзвітності існує зокрема тому, що обрані посадові особи втрачають свої владні повноваження по відношенню до публічних бюрократій та окремих керівників, а можливості підтримувати громадський контроль практично звужуються чи нівелюються. Приватизація та делегування повноважень «незалежним» регуляторним органам зменшує можливості громадян контролювати ці установи через представницьку демократію. Узагальнюючи результати такої ситуації, визначаються окремими авторами як «вигнання держави», адже передача державних послуг агентствам, водночас, фрагментує уряд і розмиває розуміння відповідальності. Прозорість прийняття політичних рішень обумовлює можливість визначити локацію джерела, тобто визначити, де приймаються рішення та хто несе за них безпосередню відповідальність. Отже, юридична визначеність, рівність перед законом і захист юридичних інтересів можуть бути під загрозою внаслідок втрати довіри чи функції, коли, в світлі інформаційної та комунікаційної технологічної революції, йдеться про такі інститути представництва як парламенти та політичні партії.

На фоні популізму, що упродовж останніх десятиліть характеризує стан окремих політичних систем практично на всіх рівнях управління, відбувається дестабілізація суспільного порядку та демократії, що значною мірою взаємодіють та обумовлюють взаємовідносини між державою, ринком та громадянським суспільством. Відбувається

активна персоналізація політики та зміщення влади в політичних партіях на користь професійних лідерів, обмежуючи впливи рядового складу партії (Gotta, 1999); відбувається зміна джерела політики від законодавчої влади до виконавчої, а в окремих випадках до президентської. Як наслідок прогресує маргіналізація парламентських установ та технократизація процесів вироблення політики. У країнах демократичного транзиту, як правило, маніпуляція судовою владою використовується як інструмент політичної конкуренції та впливу на формування політики.

Результати Всесвітнього опитування цінностей (WVS, 2015), аргументують висновок про те, що довіра до уряду переважно залежить від наявності у нього ключових активів, серед найважливіших з яких: безпека, охорона здоров'я, освіта, житло, транспорт, електроенергія, управління інфраструктурою та інвестиціями, які приватний сектор не готовий фінансувати, та адекватне регулювання соціально-економічної діяльності.

Трансформаційні зміни в державному управлінні у сфері воєнної безпеки в контексті інноваційної політики

Необхідність перегляду національної оборонної інноваційної політики в сучасних умовах обумовлює увагу до процесів еволюції в управлінні інноваціями, що пов'язані з проблемами воєнної безпеки. Реорганізація управлінських структур, орієнтована на інтереси користувача та побудована на інноваційних підходах, вимагає усвідомлення суттєвої різниці нового бачення від традиційних підходів у застосуванні управлінських технологій. У відкритій інноваційній моделі керівникам структур воєнного відомства, як і фірмам, і політикам, на думку (Chesbrough, 2003), «необхідно систематично шукати та комбінувати внутрішні та зовнішні активи для створення вартості та розвитку нових проєктів». Слово «відкритий» означає, що ідеї та технології потенційно виникають не лише зсередини лабораторій безпекового відомства: знання та компетенції походять з різних, в тому числі цивільних технологічних мереж. Цифровізація та «глибокі технології», такі як «великі дані» (Big data (BD)) та

штучний інтелект (Artificial Intelligence (AI)), прискорюють цю трансформацію, оскільки впливають на більшість можливостей. Вони досить гнучкі, щоб дозволити такі нові способи використання, які не просто передбачити. Наслідки такої реорганізації для політики воєнних закупівель та управління програмами озброєння оцінюються спеціалістами воєнної сфери досить оптимістично (Fuchs, 2010).

Орієнтований на користувача підхід до інновацій означає, що технології представляють можливість звернутися до пошуку оперативної переваги та створення цінності для військ в їх фактичному (тактичному, оперативному, стратегічному) середовищі. Тому підхід, орієнтований на користувача, узгоджується з перспективою інтеграції технологій, яка відповідає завданням управління, заснованого на знаннях та передбачає поділ між управлінням інноваціями та управлінням технологіями. Модель, орієнтована на користувача, глибоко змінює індивідуальні та колективні способи роботи над розробкою нових продуктів та послуг. Розробникам оборонної політики потрібно адаптувати та змінити управління інноваціями (Bahemia et al., 2018). Отже, відкриті інновації вимагають «винаходу» абсолютно нової моделі взаємодії держави, науки та промисловості для розвитку військових можливостей.

Відкриті інновації вимагають абсолютно нової моделі взаємодії держави з наукою та промисловістю для розвитку можливостей у сфері воєнної безпеки. Управління інноваціями в сфері воєнної безпеки відповідає новим еталонним зразкам, з новими способами функціонування та співпраці з найрізноманітнішими учасниками. Відкрита інноваційна перспектива вимагає трансформації в управлінні оборонними інноваціями на двох рівнях: всередині адміністрацій, відповідальних за військові контингенти, та адміністрацій на рівні інноваційних мереж.

Нове мислення й інноваційні підходи до організації та функціонування системи управління у сфері воєнної безпеки, на думку (Chesbrough, 2003), спрямовані на поживлення динаміки управлінських процесів на основі ощадливості, жорсткіших часових

рамок впровадження управлінських рішень та підвищення їх економічної ефективності. Доцільність впровадження таких алгоритмів управління інноваціями, які від самого початку розробки політик, програм та проектів враховували б інтереси воєнної безпеки як органічної складової національної безпеки на викликає сумнівів. Водночас, початкова точка міркувань про складні військові програми завжди стосується компромісу між технологічною перевагою та витратами на розробку нових технологій. При цьому технологічна перевага є стратегічною метою систем безпеки, навіть якщо цей процес спричиняє дуже високі витрати на розробку та виробництво. Інноваційні підходи, спрямовані на залучення та розширення меж участі громад, що працюють на оборону, і нових посередників, таких як корпоративні бізнес-інкубатори, інноваційні центри тощо, здатні забезпечити ключову роль останніх в системі забезпечення воєнної безпеки.

Необхідним елементом нової інноваційної перспективи є сприйняття проблематики комплексно з точки позицій стійкості екосистем у сфері безпеки й оборони (Mérindol et Versailles, 2020). Основні напрямки впровадження узагальнені у тематичних дослідженнях, зокрема: щодо руйнівних технологій (DARPA) і в програмах DIU США; щодо засад нових відносин між міністерством оборони, оборонними фірмами та дослідницькими центрами, що розробляє Французьке агентство оборонних інновацій; розробки екосистеми з питань оборони: розробка нових оборонних екосистем JHub та прискорювача оборони та безпеки (DASA) з питань адаптації технологічних рішень до військових потреб, що є ініціативою Міністерства оборони Великобританії; щодо створення нових (віртуальних) спільнот та розвитку концепцій нових військових можливостей всередині НАТО, розроблених Інноваційним центром Альянсу.

Як ключовий аспект управління інноваціями у сфері воєнної безпеки розглядається еволюція організаційної культури. Інновації мають на увазі переформування, зокрема, промислової політики оборони шляхом визначення різних інструментів для розши-

рення можливостей відкритості (з різним ступенем відкритості) для суб'єктів, які ще не були пов'язані з воєнною безпекою й обороною. Гнучкість в управлінні стратегічними екосистемами та динамічне бачення взаємозалежності між суб'єктами впливають на можливості системи функціонувати за умов відкритих інновацій та забезпечувати адекватне управління відкритістю. На думку (Mérindol et Versailles, 2020), ця трансформація є обов'язковим кроком на шляху до збереження провідних можливостей управління у сфері воєнної безпеки та національної безпеки на загал.

Означений процес вимагає часу, оскільки він передбачає культурні зміни, прийняття нових практик та нове бачення інноваційних мереж. Таким чином, нова конструкція оборонної інноваційної політики передбачає зміни у таких аспектах: систематичне впровадження підходу, орієнтованого на користувача, для управління інноваціями та складними програмами; диверсифікація інструментів державної політики для залучення нових талантів та забезпечення доступу до важливих постачальників, що сприяє відкритості мережі та контролю ключових технологій для військового потенціалу; просування нових посередників всередині та поза оборонними організаціями. Ресурси, необхідні для забезпечення стійкої промислової політики стосовно питань воєнної безпеки – це можливості автономної оборонної промисловості встановлювати фактичні стратегічні взаємодії. Поточні європейські ініціативи щодо сприяння реалізації оборонних програм та фінансування інновацій представляють цікаві можливості на майбутнє. Однак обґрунтування інновацій вимагають посиленої аргументації щодо переходу від закритих оборонних промислових баз до відкритих екосистем у прагненні адаптуватися до сучасних потужних стратегічних викликів.

Висновки

Дестабілізуючі тенденції, пов'язані з процесами, що існують у відносинах між державою та ринком характеризуються посиленням галузевого саморегулювання, упровадженням комерційної (корпоративної) логіки в

управлінські процеси, а також персоналізацією та драматизацією політики, коли державні завдання та функції реалізуються на засадах дерегуляції (лібералізації) та аутсорсінгу (приватизації), коли поза ефективним демократичним контролем опиняються сфери регулювання та ринкової конкуренції. Як наслідок знижується рівень довіри до влади, збільшується кількість громадян, які нехтують своїми обов'язками як виборців, або визначають свої позиції на виборах емоційно, «від противного» чи байдуже та «за винагороду». Відбувається занепад колективних ідентичностей та свідомої індивідуалізації. Занепадає також ідеологічна ідентифікація партій, програми підміняються гаслами, дистанція між політиками збільшується, а радикалізація аргументів зводить до мінімуму можливість коаліції на програмних засадах. Посилення прямих консультацій з громадянами у формі референдумів свідчить про небажання політичного керівництва брати на себе всю повноту відповідальності за власні дії.

Спільне протистояння загрозам та подолання наслідків пандемії COVID-19 актуалізувало запит населення європейських країн та більшості національних урядів на галузеву централізацію у кризових умовах. Необхідність координувати спільні зусилля на основі усієї повноти картини та можливості оперативно виробляти та ефективно впроваджувати управлінські рішення в інтересах суспільства стали викликом для європейської спільноти та

її керівництва. У міркуваннях щодо бажаних кроків модернізації державного управління у сфері безпеки слід враховувати, що необхідність координації та певної централізації транспонується у сферу воєнної безпеки, але не відміння загальної тенденції «відкритих інновацій» у сфері воєнної безпеки. Таким чином, тенденції у розвитку суспільно – політичних процесів демонструють неоднозначність і, навіть протилежність. Водночас обидві тенденції при глибшому дослідженні виглядають цілком логічними та детермінованими спільними чинниками.

Інновації у сфері безпеки пропонують реформування, зокрема, промислової політики оборони шляхом визначення різних інструментів для розширення можливостей відкритості (з різним її ступенем) для суб'єктів, які раніше не були пов'язані з воєнною безпекою й обороною. При цьому, гнучкість в управлінні стратегічними екосистемами та динамічне бачення взаємозалежності між суб'єктами суттєво впливають на можливості системи безпеки функціонувати за умов відкритих інновацій та забезпечувати адекватне управління відкритістю. Така трансформація є обов'язковим кроком на шляху до збереження можливостей управління у сфері воєнної безпеки, як і національної безпеки на загал. Водночас, цей процес вимагає часу і передбачає культурні зміни, прийняття нових практик та нове бачення інноваційних логістичних мереж.

БІБЛІОГРАФІЧНІ ПОСИЛАННЯ:

Мирненко В. Інноваційна наука сучасної армії / Онлайн-брифінг Міністерства оборони України 14 травня, 11:30. URL: <https://www.ukrinform.ua/amp/rubric-presshall/3024851-innovacijna-nauka-sucasnoi-armii.html>

Новак-Каляєва Л. М. Інноваційні підходи до управління як імперативи децентралізації системи влади в Україні. *Теоретичні та прикладні питання державотворення*: електрон. наук. фах. вид. / Одес. регіон. ін-т держ. упр. Нац. акад. держ. упр. при Президенті України. Одеса : ОРІДУ НАДУ, 2015. Вип. 16. С. 32 – 56.

Bahemia H., Sillience J, Vanhaverbeke W. The timing of openness in a radical innovation project, a temporal and loose coupling perspective. *Research Policy*. 2018. 47 (10). P. 2066–2076.

Chesbrough, H.W. The Era of Open Innovation. *MIT Sloan Management Review*. 2003. P. 44.

Fuchs E. Rethinking the role of the State in technology development: Darpa and the case for embedded network governance. *Research Policy*. 2010. 39(9). P. 1138–1147.

Gotta M. On the relationship between party and government in J. Blondel and M. Cotta, *The Nature of Party Government*, London: Macmillan, 2000. 252 p.

Hooghe L., Marks G. Types of multi-level governance. *Cahiers européens de Sciences Po*. No. 03. 2002. URL: https://www.sciencespo.fr/centre-etudes-europeennes/sites/sciencespo.fr/centre-etudes-europeennes/files/n3_2002_final.pdf.

Kalyayev, A., Efimov, G., Motorny, V., Dzianyy, R., Akimova, L. Global security governance: conceptual approaches and practical imperatives. *Proceedings of the 33rd International Business Information Management Association Conference (IBIMA)*. 2019. P. 4484–4495.

Kooiman, J. *Governing as Governance*. London: SAGE, 2003. 264 p.

Novak-Kalyayeva L., Kuczabski A., Yasnyska N., Andreyeva S., Shapovalova I. Changing the paradigm of public governance in the context of the challenges of sustainable development. *Proceedings of the 32nd International Business Information Management Association Conference, IBIMA 2018 – Vision 2020: Sustainable Economic Development and Application of Innovation Management from Regional expansion to Global Growth 2018*. P. 2023 – 2031.

Schmidt V., Wood M. Conceptualizing throughput legitimacy: Procedural mechanisms of accountability, transparency, inclusiveness and openness in EU governance. *Public Administration*. 2019. 97. P. 727–740. doi: 10.1111/padm.12615

Emancipative and Secular Values Predict Cooperation, Protection of Property and Pro-Social Behavior. *World Values Survey Response and Behavior*. 2015. Vol. 8 No. 3. P.101–122 ISSN 2000-2777 URL: www.worldvaluessurvey.org/ https://serval.unil.ch/resource/serval:BIB_59F6BC2D274F.P001/REF.pdf.

REFERENCES

Bahemia, H., Sillience, J., & Vanhaverbeke, W. (2018). The timing of openness in a radical innovation project, a temporal and loose coupling perspective, *Research Policy*, 47 (10), 2066–2076.

Chesbrough, H.W. (2003). The Era of Open Innovation. *MIT Sloan Management Review*, 44.

Fuchs, E. (2010). Rethinking the role of the State in technology development: Darpa and the case for embedded network governance. *Research Policy*, 39(9), 1138–1147.

Gotta, M. (2000). On the relationship between party and government. In J. Blondel, M. Cotta. *The Nature of Party Government*. London: Macmillan.

Hooghe, L., & Marks, G. (2002). Types of multi-level governance. *Cahiers européens de Sciences Po*, 03. Retrieved from https://www.sciencespo.fr/centre-etudes-europeennes/sites/sciencespo.fr/centre-etudes-europeennes/files/n3_2002_final.pdf.

Kalyayev, A., Efimov, G., Motorny, V., Dzianyy, R., & Akimova, L. (2019). Global security governance: conceptual approaches and practical imperatives. *Proceedings of the 33rd International Business Information Management Association Conference (IBIMA)*. (pp. 4484–4495).

Kooiman, J. (2003). *Governing as Governance*. London: SAGE.

Myrnenko, V. (2020, May 14). *Innovatsiina nauka suchasnoi armii [Innovative science of the modern army]*. Retrieved from <https://www.ukrinform.ua/amp/rubric-presshall/3024851-innovacijna-nauka-sucasnoi-armii.html>.

Novak-Kaliaieva, L. (2015). Innovatsiini pidkhody do upravlinnia yak imperatyvy detsentralizatsii systemy vlady v Ukraini [Innovative approaches to governance as imperatives of decentralization of power in Ukraine]. *Teoretychni ta prykladni pytanmya derzhavotvorenniya – Theoretical and applied issues of state formation*, 16, 32–56 Odesa: ORIDU NADU [in Ukrainian].

Novak-Kalyayeva, L., Kuczabski, A., Yasnyska, N., Andreyeva, S., & Shapovalova, I. (2018). Changing the paradigm of public governance in the context of the challenges of sustainable development. *Proceedings of the 32nd International Business Information Management Association Conference, IBIMA 2018 - Vision 2020: Sustainable Economic Development and Application of Innovation Management from Regional expansion to Global Growth*. (pp. 2023–2031).

Schmidt, V., & Wood, M. (2019). Conceptualizing throughput legitimacy: Procedural mechanisms of accountability, transparency, inclusiveness and openness in EU governance. *Public Administration*, 97, 727–740. doi: 10.1111/padm.12615.

Emancipative and Secular Values Predict Cooperation, Protection of Property and Pro-Social Behavior. (2015). *World Values Survey Response and Behavior*, 8 (3), 101–122. Retrieved from https://serval.unil.ch/resource/serval:BIB_59F6BC2D274F.P001/REF.pdf.

Каляєв Анатолій

Кандидат історичних наук, доцент
Львівський регіональний інститут державного управління
Національної академії державного управління при Президенті України

Email: toldek@ukr.net

Цитування: Каляєв, А. (2020). Основні напрями розвитку державного управління у сфері воєнної безпеки на національному та глобальному рівнях. *Аспекти публічного управління*, 8(6), 60–69. doi: 10.15421/1520106

Citation: Kaliaiev, A. (2020). Osnovni napriamy rozvytku derzhavnoho upravlinnia u sferi voiennoi bezpeky na natsionalnomu ta hlobalnomu rivniakh [Main directions of development of public administration in the field of military security at the national and global levels]. *Public administration aspects*, 8 (6), 60–69. doi: 10.15421/1520106

Kaliaiev Anatoliy

Candidate of History Sciences, Assoc. Prof.
Lviv Regional Institute for Public Administration
of the National Academy for Public Administration
under the President of Ukraine

ORCID: 0000-0002-5675-187X